

วัฒนธรรมทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยของไทย :
การศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาระดับปริญญาโท ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

นายวิวัฒน์ เี่ยมไพรวัน

004844

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ. ศ. 2521

Thai Democratic Political Culture : A Case Study of
Graduate Students at the
National Institute of Development Administration

Mr. Vivat Iampriwan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Political Science

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1978

หัวข้อวิทยานิพนธ์ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย : การศึกษาเฉพาะกรณี
 นักศึกษาระดับปริญญาโท ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
 โดย นายวิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน
 แผนกวิชา การปกครอง
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทินพันธุ์ นาคะตะ
 ปีการศึกษา 2520

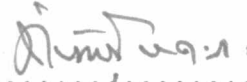
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

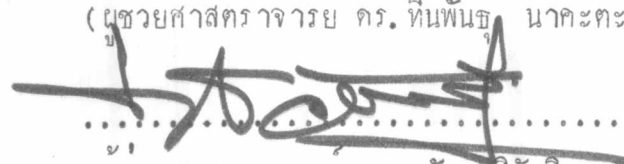

.....: คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
 (อาจารย์ ดร. พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว)

 กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทินพันธุ์ นาคะตะ)

 กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธวัช วิชัยศิษฐ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย : การศึกษาเฉพาะกรณี
นักศึกษาระดับปริญญาโท ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ชื่อนิสิต นายวิวัฒน์ เอี่ยมไพรวิน

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทินพันธุ์ นาคะตะ

แผนกวิชา การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2520

บทคัดย่อ

เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้อธิบายถึง สาเหตุแห่งความล้มเหลว
ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ก็คือ วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยไม่มี
ลักษณะเป็นแบบประชาธิปไตย

นักศึกษาระดับปริญญาโทเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างไปจากประชากร
ส่วนใหญ่ของประเทศ คือ มีโอกาสที่ศึกษาที่ได้รับการศึกษาขั้นสูง จึงเป็นที่คาดหมายได้ว่า
ในอนาคตอันใกล้ นักศึกษาเหล่านี้จะได้มีบทบาทที่สำคัญในฐานะผู้นำของสังคมไทย จึงน่าจะ
ได้ศึกษาว่า นักศึกษาในระดับปริญญาโทส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
หรือไม่

การดำเนินการศึกษาวิจัยนี้กระทำในสองลักษณะ คือ การวิจัยเอกสารและการวิจัย
สนาม ในการวิจัยสนามได้ให้นักศึกษาชั้นปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ
คณะบริหารธุรกิจ และคณะสถิติประยุกต์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นกลุ่มประชากรที่
ใช้ศึกษา โดยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์ได้ทั้งหมด 266 คน แบบสอบถามมีคำถามทั้งหมด
25 ข้อ คือเป็นคำถามที่สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา และคำถามที่สอบถามความมั่นใจของ
นักศึกษาในการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ตัวอย่างที่เป็นผล ได้แก่ ทศนคติทาง

การเมืองแบบประชาธิปไตย และความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ส่วนตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สาขาวิชา แนวทางการประกอบอาชีพ และประสบการณ์ในการทำงาน

การศึกษาวิจัย ได้พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาโท มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม คือ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับสูง และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเผด็จการ ในระดับกลางค่อนข้างต่ำ ตลอดจนมีระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมืองสูง ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากสังคมไทยกำลังอยู่ในยุคของการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นยังได้พบว่า ความแตกต่างในเพศ และสาขาวิชา จะมีอิทธิพลเห็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ส่วนความแตกต่างของอายุ แนวทางการประกอบอาชีพ และ ประสบการณ์ในการทำงาน จะมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น ไม่ค่อยจะมีความสำคัญมากเท่าใดนักต่อความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษา

Thesis Title Thai Democratic Political Culture : A Case Study
of Graduate Students at the National Institute of
Development Administration

Name Mr. Vivat Iampriwan

Thesis Advisor Assistant Professor Dr. Thinapan Nakata (Ph.D.)

Department Department of Government, Graduate School,
Chulalongkorn University

Academic Year 1977

ABSTRACT

One of the major reasoning being employed to explain the failure of Thai Democracy in the past is that Thai political culture is not democratic.

Graduate students in Thai universities, being different from the general public in terms of opportunities for higher education, are considered and expected to have important roles to play in the society. It is interesting, therefore, to make further study whether their political culture is more democratic than the general Thai which are the majority of the society.

The methods of data collection are both documentary and field research. In conducting the field research, graduate students at the National Institute of Development Administration (NIDA) were chosen to be studied. They are from Schools of Public Administration, Business Administration, Development Administration, and Applied

3

Statistics. Out of 431 full-time students at the time of the study, 266 complete questionnaires were returned. In each questionnaire, there are 25 questions. Its first part concerns the students' attitudes and opinions while the latter part deals with their confidence in political participation. On the other hand, dependent variables are democratic attitudes and civic competence. Sex, age, field of study, professional career, and work experience are independent variables.

The findings of the study are as follows : The majority of graduate students has mixed political culture---a high level of democratic political culture with a middle or low range of authoritarian attitudes together with a high level of civic competence. This characteristic might be claimed as a common one in transitional societies and Thailand is no exception. Furthermore, it was also found that the differences of sex and field of study have much influences over democratic political culture and civic competence, but the differences of age, professional career and work experience are more important only to democratic political culture but less to civic competence.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้เรียบเรียงขึ้นในขณะที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาต่อ ณ ประเทศฝรั่งเศส แรงบันดาลใจที่ทำให้งานชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ นั่น คือ ความรักและคิดถึงบิดามารดา ตลอดจนญาติพี่น้อง ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยต่อสู้ฟันฝ่ากับอุปสรรคนานาประการ จนกระทั่งสำเร็จไปด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงพระคุณของบิดา : นายมานิตย์ เอี่ยมไพบรวัน ; มารดา นางนวลละออ เอี่ยมไพบรวัน ที่ได้ให้ความสนับสนุนและให้กำลังใจผู้วิจัยในด้าน การศึกษาและด้านอื่น ๆ มาตลอดจนกระทั่งปัจจุบัน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทินพันธุ์ นาคะตะ ที่ได้ให้ความสนับสนุนทางด้านจิตใจอย่างแท้จริง และรับเป็นผู้ควบคุมการวิจัย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้ในด้านการศึกษาเพิ่มมากขึ้น และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัจจิต บุญบงการ ที่ได้ดำเนินการติดต่อต่าง ๆ ในขณะที่ผู้วิจัย มีไค้อยู่ในเมืองไทย ตลอดจน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธวัช วิชัยดิษฐ ที่ได้ให้ความหวังดี ต่อผู้วิจัยเสมอมา รวมทั้ง ดร. พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ที่ได้ให้ความกรุณาต่อผู้วิจัย และทำหน้าที่ ตรวจสอบความถูกต้องในการพิมพ์วิทยานิพนธ์ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณนักศึกษาศรีปริญญาโทของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2520 ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบ สอบถามอย่างดียิ่ง และนักศึกษาชั้นปริญญาโท แผนกวิชาการปกครอง ที่ยินดีให้ผู้วิจัยทดสอบ แบบสอบถาม และขอขอบคุณ คุณพันธุ์พิงค์ ศิริมงคล ที่ได้ให้ความเป็นห่วงและทำหน้าที่ตรวจ ทานต้นฉบับวิทยานิพนธ์ และเป็นธุระดำเนินการในด้านต่าง ๆ ให้ รวมทั้งขอขอบคุณ คุณถาวร เฉิกพันธุ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นห่วงด้วยดีเสมอมา และคุณเสกสรรค์ พิสิทธิ์ศรี ที่ทำหน้าที่พิมพ์ และโรเนียว ขอขอบคุณ คุณสมใจ เวศอุไร คุณศุภมา สมชาติ คุณปัญญา กิติคุณ และเจ้าหน้าที่ - อาจารย์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทุกท่านที่มีไค่กล่าวนามมา ณ ที่นี้ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณสมนึก และคุณยวงใจ วิสุทธิสมาน และคุณอภิรักษ์ เขี่ยมไพรวาน (น้อง) ที่ได้ให้การช่วยเหลือและติดต่อในเรื่องต่าง ๆ ในขณะที่ผู้วิจัยอยู่ต่างประเทศ และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่ผู้ที่รักและศรัทธา ต่อประชาธิปไตย และวีรชน 14 ตุลาคม ตลอดจน คุณยายรีว เขียนซ่า และคุณ สุวิมล เสียงหลาย (เพื่อน) ที่ได้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาตลอดก่อนจะถึงแก่กรรม

การวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2520 จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ สุดท้ายนี้ขอขอบคุณทุกท่าน ที่ได้ให้ความสนับสนุน และกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาตลอด และขออภัยที่มีโอกาสด่วนมาไว้ ณ ที่นี้

วิวัฒน์ เขี่ยมไพรวาน

16 พฤษภาคม 2521

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
รายการตารางประกอบ	๓๐
บทที่ 1 บทนำ	
สภาพของปัญหา	1
ความสำคัญของปัญหา	7
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	9
ขอบเขตของการศึกษา	10
วิธีดำเนินการวิจัย	11
ประโยชน์ของการศึกษา	12
แนวความคิดในทางทฤษฎี	
ก. การพัฒนาทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย	13
ข. วัฒนธรรมทางการเมือง	16
วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย	18
ค. กระบวนการถ่ายทอดคอบรมกตมเกลาทางการเมือง	23
สมมติฐาน	25

๕

เรื่อง

หน้า

บทที่ 2	ระเบียบวิธีในการวิจัย	
	ก. การสร้างแบบสอบถาม	29
	ข. การทดสอบแบบสอบถาม	30
	ค. วิธีการสุ่มตัวอย่าง	31
	ง. การกระจายของมวลประชากร	34
	จ. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล	35
บทที่ 3	วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย	
	ก. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง	39
	ข. พุทธศาสนาและบุคลิกภาพ คุณนิสัย ของคนไทย	41
	ค. ทหารกับการเมืองไทย	43
	ง. ระบบราชการ	46
	จ. กระบวนการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง แบบประชาธิปไตยของไทย	48
	ฉ. วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย: รายงานการ วิจัยที่ผ่านมา	50
	ช. สรุป	59
บทที่ 4	วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาในระดับ ปริญญาโท	
	ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย	62
	ทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการ	67
	ความสำคัญในหน้าที่ของพลเมือง	74

เรื่อง

หน้า

ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยกับเพศ	80
ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองกับเพศ	82
ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยกับอายุ	84
ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองกับอายุ	85
ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยกับสาขาวิชาที่ ศึกษา	87
ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองกับสาขาวิชาที่ศึกษา	91
ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยกับแนวทางการ ประกอบอาชีพ	93
ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองกับแนวทางการประกอบ อาชีพ	95
ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยกับประสมการณ์ ในการทำงาน	96
ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองกับประสมการณ์ในการ ทำงาน	98
บทที่ 5 สรุป	102
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	115
ประวัติผู้เขียน	122

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
1. แสดงจำนวนนักศึกษาทั้งหมด เปรียบเทียบกับจำนวนนักศึกษา ที่มาลงทะเบียนในภาค 1/2520 จำแนกตามคณะและเพศ . . .	32
2. แสดงจำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม เปรียบเทียบกับจำนวน นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาค 1/2520 จำแนกตามคณะ และ เพศ	34
3. แสดงการกระจายของมวลประชากรจากการที่ใส่ตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ และประสบการณ์ในการทำงาน . .	35
4. แสดงตัวอย่างวิธีวิเคราะห์ข้อมูล	37
5. แสดงระดับทัศนคติแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษา	53
6. แสดงระดับทัศนคติแบบเผด็จการของนิสิตนักศึกษา	54
7. แสดงระดับความล้ากันในหน้าที่พลเมืองของนิสิตนักศึกษา	55
8. แสดงระดับของการมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของ นักศึกษาชั้นปริญญาโท	64
9. แสดงจำนวนร้อยละของนักศึกษาชั้นปริญญาโท ที่มีทัศนคติทาง การเมืองแบบประชาธิปไตย : จำแนกตามคำถามแต่ละข้อ . .	65
10. แสดงระดับของการมีทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการของ นักศึกษาชั้นปริญญาโท	69
11. แสดงจำนวนร้อยละของนักศึกษาชั้นปริญญาโท ที่มีทัศนคติทาง การเมืองแบบเผด็จการ : จำแนกตามคำถามแต่ละข้อ	72

ตารางที่

๘
หน้า

12.	แสดงระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษาชั้นปริญญาโท	76
13.	แสดงจำนวนร้อยละของนักศึกษาชั้นปริญญาโท ที่มีความสำนึกในหน้าที่พลเมือง : จำแนกตามคำถามในแต่ละข้อ	77
14.	แสดงระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาชั้นปริญญาโท จำแนกตามเพศ	82
15.	แสดงระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษาชั้นปริญญาโท จำแนกตามเพศ	83
16.	แสดงระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาชั้นปริญญาโท จำแนกตามอายุ	85
17.	แสดงระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษาชั้นปริญญาโท จำแนกตามอายุ	86
18.	แสดงระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาชั้นปริญญาโท จำแนกตามสาขาวิชา	90
19.	แสดงระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษาชั้นปริญญาโท จำแนกตามสาขาวิชา	92
20.	แสดงระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาชั้นปริญญาโท จำแนกตามแนวทางการประกอบอาชีพ . . .	94

21. แสดงระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษาชั้นปริญญาโท
จำแนกตาม แนวทางการประกอบอาชีพ 95
22. แสดงระดับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา
ชั้นปริญญาโท จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน 97
23. แสดงระดับความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของนักศึกษาชั้นปริญญาโท
จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน 99